

6. Колосов Р. В. Концептуальні засади житлового права в правовій системі України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2014. Вип. 27, т. 1. С. 145–148.

Одержано 12.04.2019

УДК 347.1

Андрій Богданович ГРИНЯК,

завідувач відділу проблем приватного права

Науково-дослідного інституту приватного права

і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України,

доктор юридичних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ ДОГОВІРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ СПОРТИВНИХ ВІДНОСИН

Відповідно до ч. 1 ст. 42 Конституції України: «Кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом». Саме ці положення і знайшли своє відображення у галузевому законодавстві. Так, відповідно до п. 4 ст. 3 Цивільного кодексу (далі – ЦК) України однією із загальних засад цивільного законодавства є свобода підприємницької діяльності, що не заборонена законом. Не є винятком в цьому і досліджувана нами сфера професійних спортивних відносин. Так, ч. 1 ст. 38 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» передбачено, що професійний спорт – це комерційний напрям діяльності у спорті, пов'язаний із підготовкою та проведенням видовищних спортивних заходів на високому організаційному рівні з метою отримання прибутку.

Необхідно відзначити, що положення п. 4 ст. 3 ЦК України є безперечною новелою вітчизняного законодавства, оскільки попередній кодифікований акт 1963 р. не містив і не міг містити таку норму, адже діяв в часи командно-адміністративної системи управління державою, де приватне підприємство визнавалось злочином та переслідувалось державою. Однак практична реалізація цього принципу в умовах сьогодення, як слушно зазначає С. О. Погрібний, зіткнулася з проблемою визначення галузевої належності того законодавства, яке має регулювати суспільні відносини, що складаються при здійсненні підприємницької діяльності [1, с. 251]. Не є винятком і сфера професійних спортивних відносин, зважаючи, що відносини у сфері професійного спорту є відносно новими та малодослідженими правовідносинами.

Загалом правовідносини у сфері професійного спорту пропонуємо характеризувати як відносини, пов'язані з реалізацією приватних інтересів їх учасників, що виникають, змінюються і припиняються між юридично рівними суб'єктами на засадах координації та майнової самостійності. Відповідно комерційна діяльність у сфері професійного спорту опосередковує приватноправові відносини, засновані на засадах саморегулювання та орієнтовані на систематичне отримання прибутку.

Аналізуючи положення вітчизняного законодавства, що регламентують відносини у сфері професійного спорту, можна зробити висновок, що правове регулювання приватноправових відносин у цій сфері здійснюється в основному за допомогою договорів. Таким чином, закріплений у ст. 38 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» підхід, пов'язаний із мінімізацією рівня втручання суб'єктів владних повноважень у приватноправову сферу професійних спортивних відносин та надання переваги принципам диспозитивності і саморегулювання при впорядкуванні вказаних правовідносин, є більш доцільним і таким, що відповідає реаліям сьогодення. Тобто, у сфері професійного спорту можемо констатувати зміщення акцентів із законодавчого регулювання правовідносин між їх учасниками в сторону договірної їх визначення. При цьому договір не слід вважати загальнообов'язковим нормативним актом, а похідною від закону домовленістю, що зобов'язує лише тих сторін, які прийняли в ній участь. Іншими словами, правові норми, що визначають зміст договірної правовідносини, не трансформуються в договірні умови, а впливають на договірне правовідношення (визначають його зміст) безпосередньо, саме як правові норми, оскільки вони здатні визначити зміст договірних прав та обов'язків самостійно, не перетворюючись в договірні умови, які виражають волю сторін договору, а не законодавця. Так, імперативні норми права, що передбачають обов'язок включення умов в договір, впливають безпосередньо на зміст договору. Натомість диспозитивні норми за бажанням сторін можуть взагалі не впливати на зміст договору, однак опосередковано здійснюють свій вплив на зміст договірної правовідносини.

Виходячи із розуміння закладеної у ст. 6 ЦК України принципово нової парадигми договору, який слід розглядати не тільки як правочин, правовідношення чи документ, а як регулятор майнових відносин, доцільно наголосити, що договірне регулювання професійних спортивних відносин є індивідуальним, воно надає обов'язковість специфічному порядку дій контрагентів щодо вчинення яких вони домовлялися. Оскільки однією з необхідних ознак будь-якої домовленості є відсутність можливості у кожної зі сторін нав'язувати іншій свої умови, укладення договору можливо виключно у випадку, коли кожен з контрагентів вважає договірні умови справедливими для себе. При досягненні такої домовленості сторони орієнтуються на те розуміння справедливості, що є загальновизнаним в суспільстві. У цьому розумінні договір виступає засобом правового регулювання поведінки спортсмена-професіонала та спортивного клубу, адже в договірних умовах закріплюється воля сторін, відповідно такі умови стають для контрагентів на одному рівні із диспозитивними законодавчими положеннями.

Зважаючи на це, можемо констатувати, що договірне регулювання професійних спортивних відносин за своїм впливом на відносини між спортсменом-професіоналом та відповідними суб'єктами сфери фізичної культури і спорту є ширшим ніж нормативне, оскільки законодавче регулювання спрямоване на впорядкування цих відносин, а договірне – на їх організацію та формування.

Зважаючи на наведене можемо констатувати цивільно-правову природу договорів в сфері професійного спорту, свідченням чого є: 1) направленість на визначений в договорі результат – результат конкретного змагання і місце, зайняте клубом, спортивною організацією, за яку виступає спортсмен; 2) особиста участь спортсмена-професіонала у спортивних змаганнях; 3) ризик неотримання винагороди у випадку недосягнення високих спортивних результатів лежить на спортсмену-професіоналу; 4) можливість переходу спортсменів-професіоналів з однієї спортивної організації до іншої (розірвання договору), що пов'язано з виявленням ініціативи спортсмена-професіонала в період так званих «трансферних вікон» та/або з виплатою значного розміру компенсації; 5) можливість покладення на спортсмена-професіонала за неотримання ним умов договору штрафних санкцій.

Аналізуючи договірні зобов'язання в сфері професійного спорту, доцільно підтримати висловлену у юридичній літературі пропозицію їх класифікації в залежності від виду діяльності суб'єктів професійного спорту на: 1) договори, що опосередковують основну діяльність (тренувальний процес та змагальну діяльність); 2) договори, що опосередковують діяльність обслуговуючого характеру (купівлі-продажу спортивного інвентарю, зберігання, оренди спортивних споруд та споруджень тощо) [2, с. 15]. Водночас щодо їх місця в системі цивільно-правових договорів доцільно зазначити, що договірні зобов'язання в сфері професійних спортивних відносин найбільш близькі до групи договорів про надання послуг, зважаючи, що їх є тренувальний процес, особиста участь спортсмена-професіонала у змаганнях тощо (тобто діяльність, а не визначений матеріалізований результат). Крім того ризик недосягнення конкретного спортивного результату як і в договорах про надання послуг лежить на спортивній організації і у випадку недосягнення спортсменом-професіоналом очікуваного результату спортивна організація не вправі вимагати повернення витрачених на підготовку спортсмена коштів.

Отже, підсумовуючи наведене доцільно зазначити, що механізм договірної регулювання професійних спортивних відносин включає в себе сукупність правових засобів, способів та форм, за допомогою яких відбувається впорядкування таких відносин, матеріалізується їх ідеальна модель, яка закладена в нормах права та положеннях договору, і з якими пов'язується виникнення у спортсмена-професіонала та спортивної організації прав та обов'язків. Механізм договірної регулювання професійних спортивних відносин є різновидом децентралізованого (автономного, приватного) правового регулювання, що здійснюється учасниками договірних правовідносин, предметом якого є відносини з участю цих суб'єктів.

Список бібліографічних посилань

1. Погрібний С. О. Механізм та принципи регулювання договірних відносин у цивільному праві України : монографія. Київ : Правова єдність, 2009. С. 251.
2. Суха Ю. С. Цивільно-правові договори у сфері професійного спорту : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2014. С. 15.

Одержано 10.04.2019

УДК 347.1

Юрій Михайлович ЖОРНОКУЙ,

завідувач кафедри цивільного права та процесу факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, професор;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9669-6062>

ДОГОВОРИ ПО РЕОРГАНІЗАЦІЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

При розгляді питань правового регулювання реорганізації юридичних осіб вчені в основному акцентують увагу на правовій природі реорганізації, порядку її проведення, правовому становищі сторін і захисту їх прав. З незрозумілих причин осторонь залишаються питання договірних конструкцій, що опосередковують відповідні правові зв'язки – договори про злиття та приєднання, що одержали в науці найменування «договори про реорганізацію юридичної особи». При цьому, окремі питання зазначених договорів є важливими не лише для теорії, але й для практичної діяльності.

Іноді договір злиття (приєднання) порівнюють з установчим договором. Відповідно до останньої договірної конструкції її сторони (засновники) беруть на себе зобов'язання створити юридичну особу та визначають порядок спільної діяльності з її створення, умови передачі їй свого майна, участі в її діяльності та управління цією діяльністю, умови та порядок розподілу між собою прибутку і збитків, а також порядок виходу зі складу юридичної особи [1, с. 5–14].

У свою чергу предметом регулювання реорганізаційного договору не є порядок участі сторін у діяльності створюваного товариства та управління ним, а також умови і порядок розподілу прибутку й можливість виходу з його складу, оскільки сторони договору перестають існувати.

Аспектом, що дозволяє відрізнити реорганізаційні договори від установчих і договорів про створення корпорації є та обставина, що останні мають за мету організацію якоїсь тривалої діяльності без створення або зі створенням юридичної особи, у той час як реорганізаційні договори переслідують лише мету створення та припинення юридичних осіб і не торкаються поточної їхньої діяльності [2, с. 68]. Отже, договір про реорганізацію не є установчим документом і не визначає правосуб'єктність корпорації.

Правова природа договорів про злиття (приєднання) господарських товариств, з погляду законодавця, істотно різниться. Так, прямо не визначається правова природа договорів про злиття та приєднання акціонерного товариства (далі – АТ) і товариства з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ). Як наслідок питання про юридичну природу таких договорів, що укладаються у процесі реорганізації таких осіб, у правовій науці є дискусійним, що обумовлено специфікою корпоративних відносин.

Ознаками, що дозволяють відрізнити договори про злиття та приєднання від споріднених, є можливість участі в них лише юридичних осіб, мета –